

Krešimir Čvrljak
OTOČNI SAMOZATAJNIK U MORU ODJEKÂ

Uz čitanje knjige Don Bepovo srebro i zlato
(prir.) Marko Babić - Petar Lubina,
"Spomenspisi", sv. 3,
Bibl. Službe Božje, Split 2002., 136 str.

Don Bepov *curriculum vitae* određuju sve one dionice koje mu je valjalo prijeći da bi svoju pripravničku *trku* završio 26. lipnja 1977., tj. svećeničkim ređenjem po rukama splitsko-makarskog nadbiskupa i metropolita, ali i Franulićeva profesora, msgr. dr. Frane Franića u splitskoj prvostolnici sv. Duje. No, pođimo redom. Franulić vrlo uspješno naukuje, čime postavlja solidnu podlogu za naumljeni istraživački rad. Nerežiškom župniku don Ivanu Babaroviću dojavljeno je iz Splita o Franulićevim odlično postignutim uspjesima tijekom gimnazijskog školovanja, zbog čega biva oslobođen polaganja usmenog dijela mature. Održano predavanje u sklopu proslave 150. obljetnice Bogoslovlje u Splitu (6. 11. 1976.) prvi je javni nastup mladog hvarskog đakona J. Franulića. Nešto prije ređenja đakonu Franuliću iznova povjeravaju javnu riječ: propovijedi u sklopu trodnevnice za blagdan sv. Duje. Mladomisnikovim čestitarima (16. srpnja 1977.), šaljući mu papinski blagoslov, pridružio se i Michele Cecchini, tadašnji apostolski nuncij u Jugoslaviji, kojega je pri njegovu prvom službenom dolasku u Split, pred svim svećeničkim pripravnicima, đakon J. Franulić pozdravio govorom na latinskom jeziku. Potom don J. Franulić pastoralno službuje u šest župa na svim trima otocima jedne od dviju drevnih hrvatskih isključivo otočnih biskupija. U srpnju 1978. biva imenovan župnikom Gdinja i Bogomolja. Potonju župu opslužuje do 1995., dok u Gdinju ostaje do 2001. Od kolovoza 1996. upravlja župama Zastrazišće i Poljica. Doslovce se objeručke primio posla: sredio je župni arhiv u Bogomolju, te ga iz neuseljive (trošne) bogomoljske župne kuće prenio u gdinjsku. U Gdinju također pristupa temeljitom sređivanju, pri čemu vrijedi istaknuti posebice spise crkovinarstva od 1818. do 1939., kao i spise župnog ureda od 1851. Osobitu važnost pridaje anagrafima. Pronalazi spise pomoću kojih je bilo moguće atribuirati pojedine

župne umjetnine, o čemu objavljuje dva članka. Uređuje župnu zbirku sakralnih izložaka s 13 albuma župne foto-kronike. Sličnih poduhvata latio se bio i u Poljicima: adaptira, uljepšava, osuvremenjuje, uz gotovo kultno poštivanje tradicije. Za sve oblike pastoralne, crkveno-kulturne i obnoviteljske djelatnosti, te plodnog znanstveno-spisateljskog rada, župljanin župe Gdinj Petar Ćurin, inače ekonomist i časnik, uručio je 4. veljače 2001. don Josipu Franuliću Priznanje u ime župljana Gdinja.

Već pri izradi svoje diplomske radnje Franulić je posegnuo za prvorazrednim izvorima u Biskupskom arhivu u Hvaru: za latinskim i talijanskim zapisnicima o biskupskim pohodima župi Nerežišća u razdoblju od 1585. do 1928. U pitanju su zapisnici o 70 obavljenih vizitacija, uključujući i apostolsku vizitaciju veronskog biskupa Augustina Valiera g. 1579., koja se danas uzima za najstariji sustavni prikaz crkvenih prilika u Hvarskoj biskupiji. Proučio je, nadalje, sve župne matične knjige (13 svezaka rođeno-krštenih, 7 vjenčanih i 9 umrlih), te 5 svezaka anagrafa. Od nerežiških rodova posebice ga zaokupljaju Dubravčići, Deflippisi, Fertiliji i, dakako, njegovi Franulići. Ispisao je sve Franuliće u posljednja četiri stoljeća: njih oko 400 rođenih. Sustavno traga i za nerežiškim svećenicima. Dolazi do podatka o približno 100 svećenika rođenih u Nerežišćima kroz posljednjih šest stoljeća. Prvi poimence poznati nerežiški župnik datira iz 13. st. Inače, po J. Franuliću, župa Nerežišća nastala je u prvom tisućljeću.

Gdinjskom župniku don Andriji Periću (1843.-1918.) Franulić pridaje punu pozornost, što je posvjedočio postavljanjem spomen-ploče na župnoj kući. Na ploči je *in nuce* ispisao jedan nadasve plodan i uzoran svećenički život. Ne zadovoljava se samo tom jednom pločom, te don Andrijin «vjekopis» dopunjuje još dvjema. Don Jakova Lušića (1893.-1985.) Franulić na poseban način vrednuje. Piše o njemu posebnu knjigu, ali smatra obveznim i tom velezaslužniku podignuti kameno spomen-obilježje s ovalnom porculanskom slikom i natpisom u rodnom Vrbanju. Svakom čitatelju će pobuditi veliku pozornost kad u knjizi pročita da je don Bepo jedan primjerak svoje knjige o don J. Lušiću namijenio (24. lipnja 1996., s posvetom) papi Ivanu Pavlu II., da bi za kratko vrijeme (3. srpnja iste godine) iz Vatikana stigao poseban dopis sa zahvalom i potpisom mons. Leonarda Sandrija (assessore). U Zastrazišću također obnavlja, preuređuje i nabavlja sve što će i fizički boravak u crkvi učiniti ugodnijim. Tu također odaje veliko priznanje i svom trećem predšasniku, don Dragi Lovriću (1918.-1979.). Na pročelju zvonika postavlja mu spomen-ploču s ovalnom porculanskom slikom. U životopisima odabranika svoje biskupije

uočljivo se izdiže na višu spoznajnu razinu: otima zaboravu dio bitka svoga naroda. Najzad, nastojanjem, pomoću i posredovanjem don J. Franulića, prof. Joško Kovačić iz Muzeja hvarske baštine u Hvaru objavljuje četiri iscrpne studije o četirima Franulićevim župama: Gdinju, Bogomolju, Zastrazišću i Poljicima.

Godine 1995. navršilo se 500 godina od hrvatskog latiničkog prvotiska Lekcionara fra Bernardina Splićanina (1495.). Franulić je imao dovoljno razloga reagirati na taj prvorazredni kulturni događaj u Hrvata, jer je u pitanju fratar Drivodilić iz Nerežišća. Dakle, Franulić dopunjuje povijesnu istinu. Održao je i naknadno o tome objavio predavanje, ali i sastavio natpis na tada otkrivenoj spomen-ploči neposredno uza župnu crkvu.

Franulić u svojim arhivskim istraživanjima utvrđuje 1798. kao godinu utemeljenja državne pučke škole u Nerežišćima. O 200.-obljetnici početka nastave u Nerežišćima, tj. 1998., Franulić je na najprikladniji i najbolji mogući način obdario svoja Nerežišća: knjigom o nerežiškom školstvu. Domicilna općina posebnom je Zahvalnicom (13. srpnja 1998.) odala svome mještaninu i svećeniku don Josipu Franuliću priznanje u prigodi 200.-obljetnice nerežiškog školstva za doprinos razvoju i unapređenju tog školstva. Dakle, rodna Nerežišća zauzimaju povlašteno mjesto u Franulićevu spisateljstvu. Kao da svoja tri životna jubileja dodatno upotpunjuje i uljepšava trima jubilejima svojih Nerežišća. Nepunu godinu i pol kasnije (8. 4. 1998.) našla je i Splitsko-dalmatinska županija dovoljno razloga za dodjelu nagrade don Josipu (Bepu) Franuliću «za zasluge u spisateljskoj djelatnosti».

Studije, članci i prijevodi jedinice su Franulićeve pozamašne bibliografije s preko 160 naslova, objavljenih u 26 domaćih i inozemnih periodičkih publikacija. Uvidom u spisateljsku djelatnost seoskih župnika na području Splitsko-dalmatinske županije nameće se zaključak da je Franulić jedini seoski župnik-pisac znanstvenih radova. No, neki pokazatelji upućuju da se u tom smislu može o Franuliću govoriti i na razini Hrvatske, ne smatrajući ga pritom nipošto jedinim, ali u svakom slučaju rijetkim. Mir, samoća, otočni kamenjar i knjige inspirativni su okoliš i *movens* Franulićeva rada i stvaranja.

Vrsnoću Franulićeve «kao isklesane» pisane riječi uočavaju visoki hrvatski katolički, crkveni i svjetovni intelektualci i uglednici. O Franulićevim knjigama moglo se u više navrata čuti i na Radio-Vatikanu. Svakom bi autoru polaskali toliki odjeci koji su, rečeno glazbenim jezikom, akordirano (po)pratili njegov rad, njegove uspjehe, rezultate njegovih neumornih nastojanja i napora, te postignuća njegovih «danjih noći i noćnih dana». A takvih je odjeka,

poredanih abecednim redom po autorima, u knjizi priloženo ravno stotinu. No, i to je izbor. Čitamo imena, iz Domovine i inozemstva, doktora humanističkih i tehničkih znanosti, sveučilišnih profesora, akademika, urednika pojedinih glasila, biskupa i nadbiskupa, diplomata, župnika, uglednih redovnika i redovnica, pedagoga, zauzetih katoličkih laika, hrvatskih književnika u iseljeništvu, raznih ravnatelja, (pučkih) pjesnika i slikara. Svima im je redomice zajedničko isticanje Franulićeve spisateljske vrsnoće, ali prije svega dara i primjerne marljivosti. Tako (od str. 48 do 99) između ostaloga čitamo: prinošenjem luči u prošlost, Franulić rasvjetljava povijesne istine; čita ga se nadušak; u knjizi je razvidna znalački sročena Franulićeva biografska faktura; informativan je, vrijedan i uporan, ne bez vjere u vlastiti uspjeh; rijetki je to dragulj što posebice sjaji; piše odlično; on je iskra koja daje sjaj Gdinju; Franuliću će jesen (života) zasigurno biti plodna; na svakom mjestu ubire pohvale; s redom u glavi pristupa neredu istraživačkog posla; Franulićevo djelo već sada zaslužuje jednu sustavnu i dublju raščlambu; usklađuje znanstveni s pastoralnim poslom; izvanredno dobro piše; sve su Franulićeve knjige veoma vrijedne; to je već afirmirani hrvatski književnik; Franulića se s naglašenim zanimanjem čita; toliko je toga pribrao, a tek su sati potrebni da se sve to pročita; prekrasno oživljava; piše poletno; čovjek je misli i pera; zarana je «zašiljio» svoje pero; Franulićev rad zaslužuje potporu i pažnju; ne dopušta da mu pero «zahrđa»; točno znade što želi dati na području historiografije; temeljit je i kvalitetan u obradi; sam Bog je Franulića obdario darom pisanja; svoj je rad doveo do visoke stručne razine; marno vrednuje sve što takav pristup zaslužuje; Franulićeva akribija doista zadivljuje; ne posustati mu je u krvi; kao stvoren je za solidan i sustavan rad; Franulićeve radove čita se «s guštom»; čitatelji bivaju zatečeni Franulićevom bibliografijom; u znatnoj je mjeri pridonio dovršenju 3. sveska *Hrvatskog biografskog leksikona*; taj je čovjek energično i inteligentno marljiv, pogotovu kad su pred njim na stolu arhivalije; upućene pohvale prevrednuje u poticaje; rad mu prelazi granice Hvarske biskupije; Franulić je skladište podataka; kako je samo stigao pronaći i obraditi tolike podatke; dobro zapaža i jezgrovito prikazuje; ni život u malom i zabačenom mjestu ne može Franulića omesti u poslu; na temelju Franulićeve građe može se pisati prava povijest; ne hodi općom «linijom» pisanja o «velikima», nego radije «linijom» afirmiranja «mal/en/ih»; srce cvate Franulićevoj profesorici (č.s.) kad se osvjedočuje u tolikoj marljivosti jednoga od njezinih učenika; Franulić pozna metodu historiografskog rada, primjenjuje znanstvenu aparaturu, korektno koristi dostignuća drugih istraživača, lijepo uočava probleme i

dobro koristi arhivsku građu; ima divan stil pisanja; neumoran je u svojim istraživanjima; Franulić u Gdinju ima sve uvjete za koncentraciju misli i slušanja samoga sebe, neometanu tišinu, te uz tolike knjige rezultati su očito veliki i priznati; Franulić je osoba koja, osviještena, mudra i radišna u najmanjem seocu, takoreći u pustinji, može plodno djelovati, izučavati, pisati, objelodanjivati..., dapače, još prednjačiti (pred) kolegama kojima besplodne ure jedu svjetla velegradskih površnih ushita; na znanju koje Franulić posjeduje mogu mu pozavidjeti toliki drugi koji se diče velikim titulama; piše vješto, lagano i jasno, a vrlo stručno i pedantno; stil mu je živ, tečan, slikovit, kompozicija skladna, ...; Franulić je znanstvenik, s uvidom u prvorazredne izvore i aktualnu literaturu, tečnog stila, s osjećajem za kompoziciju, sa zavidnom narativnom komponentom punom efektivnih citata, ali bez fraza i patetike, znanstvenik koji je kroz životopise svećenika u potpunosti dočarao psihološku i socijalnu strukturu svojih župa; Franulića toliki nukaju i bodre neka ne posustane, neka hodi naprijed, jer lijepo iskorištava slobodno vrijeme (ako se uopće i može kod Franulića govoriti o slobodnu vremenu – primj. K.Č.), što mu služi na čast; jedan obrazovani čitatelj osjetio se upravo sretnim što se upoznao s bibliografijom Franulićevih radova koji su na nj ostavili poseban dojam, kako brojem tako i temama. Uza sve Franulićeve ograde da je amater, za J. Vrandečića J. Franulić je vrhunski profesionalac. Naumi li tkogod prije ili kasnije pisati Franulićev životopis s nekim drugim pristupom njegovu liku i djelu, priložena svjedočanstva u V. poglavlju morat će mu biti nezaobilazan faktografsko-kritički instrumentarij za ispravnu profilaciju i valorizaciju intelektualno-znanstvenog lika jednog samozatajnog seoskog župnika-pisca-znanstvenika. Kod samozatajnog čovjeka može se govoriti o jednom posebnom vidu «nametljivosti»: svojstveno mu je prepuštati svojim djelima da o njemu govore. Razmetljivac svojom logorejom čini suprotno, te tako postiže i suprotne (neželjene) učinke. Dok smo se početkom '70-tih godina 20. st. susretali po dvorištu i hodnicima ondašnje Visoke bogoslovske škole u Splitu, nisam u samozatajnom kolegi nazirao već tada ozbiljnog, a pogotovu budućeg neumornog istraživačkog «rudara».

Razvidno je da puninu odabrane svećeničke službe don J. Franulić zarana traži i nalazi u stvaralačkom druženju s knjigom, čemu je pretpostavka marljivost kao ono čovjekovo dragocjeno blago pred kojim lijenost ustukne kao tama pred svjetlošću. (usp. Izr 12, 27; Sir 33, 28) Samo čovjeku čelične volje, kakav je Franulić, svojstveno je bilo dodatno naresiti vlastitu narav radinošću, upornošću, redom, marljivošću, točnošću i sustavnošću.

Za ozbiljnije prigovore ne nalazim mjesta u svom prikazu knjige *Don Bepovo srebro i zlato*. Franulić se potvrdio studioznijim u pristupu istraživanju po arhivima negoli mnogi tzv. školovani povjesničari. Samo u izvornoj, unikatnoj arhivskoj građi Franulić vidi put do jasno, punosvjesno i odlučno zacrtanog cilja. Iz dosadašnjeg iskustva (osam godina rada u Hrvatskom državnom arhivu) Franulića bih svrstao među malobrojne hrvatske istraživače koji su tako obuhvatno istražili rodni domicil.